

M SOLO DOOR L MONGOLIË

Groot en leeg en altijd
welkom bij de nomaden

Avontuurlijk was ze altijd al, maar vier jaar geleden kreeg het reisvirus haar écht te pakken. Tamar Valkenier zegde al haar zekerheden (leuke woning, droombaan) op en fietste bepakt en bezakt, zonder vaste plannen, haar woonplaats Haarlem uit en de weide wereld in. Mongolië stal haar hart. Globetrotter Tamar leeft haar eigen nomadische way of life.

TEKST// DANIËLLE KRAFT

Tamar Valkenier (32) kreeg na haar studies psychologie en criminologie haar 'droombaan' als onderzoeker bij de Nationale Politie. Na enige tijd vroeg ze een jaar onbetaald verlof om te reizen, ze kreeg zes maanden. "Toen heb ik spontaan besloten alles op te geven en te gaan", vertelt ze. "Doe voorzichtig", riep haar vader haar bij het uitzwaaien na. Halverwege verloor ze haar hart aan Mongolië. Ze reisde er vier maanden – 1600 km. – solo rond, met eigen paard (vervoer), kameel (bepakking) en hond (bescherming). Ze is een bijzondere persoonlijkheid. Goedlachs, charmant, open, sociaal en nieuwsgierig. Een bikkelaar, een survivor die de grenzen van het overleven in de natuur opzoekt. Ze wil zich in haar eentje kunnen redden, waarbij ze zich tegelijkertijd volledig openstelt voor locals en zielsverwanten. "Natuurlijk ben ik ook bang geweest", vertelt Tamar. "Zeker in het begin. Heel basaal: wat als ik vanavond nergens mijn tentje kan opzetten? Wat als ik in *the middle of nowhere* met een lekke band sta, als ik geen water meer heb en het nergens kan krijgen? Gaandeweg ben ik daar relaxter in geworden. Ik heb ervaren dat problemen zich meestal vanzelf – en vaak verrassend – oplossen." Ze denkt terug aan een hachelijk incident in Mongolië, toen ze te voet twee paarden, met een

**'IK MAAKTE ME OP
DE EERSTE PLAATS
ZORGEN OVER MIJN
PAARDEN, WANT
ZONDER MIJN PAARDEN
WAS IK VERLOREN'**

touw aan elkaar verbonden, over een moeilijk begaanbaar bergpad leidde. “Het ene paard schrok van een geluid, ging er vandoor en trok het andere met zich mee. Ik klapte met een smak voorover op de keien, had een flinke hoofdwond, met nogal wat bloed. Ik had tien dagen geen mens gezien, maar bij toeval kwam er op dat moment een jongen op een motor aanrijden. Hij zag mij, vroeg ‘doctor, doctor?’ en ik riep alleen maar ‘horses!’ Ik maakte me op de eerste plaats zorgen over mijn paarden. Die kunnen in korte tijd namelijk heel ver weg komen.” Dat ze zo reageerde, zegt vooral iets over een intens gevoelde overlevingsdrang, denkt ze. “Zonder mijn paarden was ik verloren.”

VIJF CONTINENTEN

Tamar bezocht de laatste vier jaar meer dan vijftig landen, op vijf continenten, vaak in haar eentje bivakkerend in een tentje in de wilde natuur of woestijn. Ze sliep tussen de olifanten en neushoorns in Botswana, trok door de jungles van Colombia en Indonesië, reisde met de wolven in haar kielzog door Slovenië, doorkruiste de woestijn in Australië, beleefde de oer-natuur in Canada, beklom bergen in Tasmanië, Thailand en Laos, overnachtte in haar eigen sneeuwhol in de Jura, ondernam gletsjerexpeditie in het ijskoude Lapland en wandelde onlangs nog 600 km. met een ezel door Jordanië. Ze komt als het kan één keer per jaar even terug naar Nederland voor familiebezoek én om plannen voor nieuwe reizen of door haar zelf georganiseerde expeditie te maken. Sinds vorig jaar is ze gecertificeerd International Wilderness Guide en Survival Instructor.

DE LEEGTE VAN MONGOLIË

Mongolië is een immens leeg en weids land – Nederland past er 38 keer in – met slechts drie miljoen inwoners, van wie twee derde in en rond de hoofdstad Ulaanbaatar woont. Daarbuiten leven de nomadenfamilies in hun vilten tenten (ger/yurt) met hun paarden, runderen, schapen, geiten en kamelen. Het vee – in aantal bijna twintig keer zo veel als het aantal inwoners – graast veelal vrij rond, opdat de dieren zelf het beste voedsel

kunnen zoeken. Aan hekken doen ze in Mongolië niet of nauwelijks, want het land is van en voor iedereen. “De natuur, de geschiedenis, de cultuur, de spiritualiteit, de tradities, de levenswijze, de respectvolle omgang met de dieren, in de wetenschap dat je van elkaar afhankelijk bent, dat hele pakket trok me enorm”, vertelt Tamar. Dat ‘pakket’ kreeg internationaal aanzien, toen Dzjengis Khan in de 13e eeuw met zijn verenigde nomadenstammen het grootste aaneengesloten rijk in de wereldgeschiedenis stichtte, van China tot aan de Donau. De aansluiting bij het communistische Rusland (in 1924) sloeg een gat in het traditionele Mongoolse nomadenbestaan, met kolchozen en industriële ontwikkelingen. Na de Russische perestrojka in 1989 ging ook in Mongolië het roer om. De volksrepubliek ging over in een democratische republiek en de nomadencultuur werd in ere hersteld, mede doordat de financiële steun van de Russen wegviel. Daarmee is Mongolië het enige land ter wereld dat in de recente geschiedenis een sterke afname van de industrie en sterke groei van de agrarische sector liet zien.

ADELAARJAGERS

Tamar wilde er naar toe, naar de Altai-regio, het ruige gebied in het zuidwesten van Mongolië, waar het land raakt aan Rusland, Kazachstan en China. De kazack-noma-

DE KAZACK-NOMADEN ZIJN EXPERTS IN EAGLEHUNTING, WAARBIJ DE MANNEN TE PAARD MET HUN GETRAINDE ADELAARS DAGEN ACHTEREEN JAGEN

den in dit gebied zijn experts in *eaglehunting*, waarbij de mannen van de familie te paard met hun van jongs af aan getrainde adelaars dagen achtereen jagen op marmotten, konijnen, vogels, vossen en wolven. Tamar mocht mee, wat bijzonder was als vreemdeling én vrouw. “Een fantastische ervaring”, blikt ze terug. “Daar ging ik met mijn paard, de teugels in de linkerhand, een zes kilo zware adelaar wiebelend op mijn rechterarm. Zo reden we honderden kilometers, in weer en wind, steile bergen op en af galopperend, op zoek naar prooien voor de adelaars. Wat een samenwerking tussen mens en dier!” De vogels krijgen overigens na zes jaar trouwe dienst hun vrijheid terug. De Haarlemse wereldreiziger bereidde haar reis gedegen voor. Ze maakte zich de beginselen van de Mongoolse taal eigen, legde contacten, gebruikmakend van het netwerk

dat ze tijdens eerdere reizen opbouwde, leerde paardrijden (‘nooit eerder gedaan’) en zegde haar vegetarische leven vaarwel, omdat vlees het menu in Mongolië domineert. Ze deed mee aan lokale trainingen en excursies, verdiepte zich in het sjamanisme, met zijn bakermat in Mongolië, en leerde over de rituelen en gewoontes van de nomaden. En dat zijn er nogal wat: een ger bijvoorbeeld betreed je met de rechtervoet, je stapt óver en nooit óp de drempel, gaat linksom naar binnen, houdt je hoed op, wijst niet en neemt de fameuze suutei tsai – zoute melkthee – met de rechterhand aan. Je eet met z’n allen met de hand uit grote schalen en je zit nooit met je rug naar het altaar. En zo zijn er nog veel meer regels. Het wordt zeer gewaardeerd als je ze kent en naleeft.” Tamar werd ‘geadopteerd’ door een vooraanstaande nomadenfamilie in de Atai-regio, waar ze na een enerverende

EEN GER BETREED JE MET DE RECHTERVOET, JE STAPT ÓVER EN NOOIT ÓP DE DREMPEL, GAAT LINKSOM NAAR BINNEN, HOUDT JE HOED OP, WIJST NIET EN NEEMT DE FAMEUZE SUUTEI TSAI MET DE RECHTERHAND AAN

busreis van 42 uur over onverharde, hobbelige wegen arriveerde. Ze kocht hier haar dieren, leerde haar paard te leiden en een kameel te bepakken – ‘een vak op zich!’ – en kreeg er tal van praktische reis- en overlevingslessen. Intussen hielp Tamar de nomadenfamilie bij alle dagelijkse taken. *Aiculu*, zoals de familie haar noemde (‘prachtige maan’) had leuke Hollandse cadeautjes voor de kinderen bij zich én haar gitaar. “Muziek verbindt altijd en overal.”

SOLO

En toen was het moment daar en vertrok ze, met paard Izgi, kameel Simbat en hond Tetti. De eerste paar weken samen met een toevallig ontmoette reisgenote, daarna in haar eentje. Het werd een onvergetelijke, soms spannende en vaak spectaculaire tocht van vier maanden, over 3600 meter hoge bergpassen, steile hellingen en nauwelijks begaanbare icy rotspaden, door groene valleien, bossen, twee meter hoog grasland, wilde rivieren en idyllische meren en dwars door moerassen, zandstormen en desolaat woestijngebied. Ze kookte haar potje op zelf gestookt vuur, met eetbare planten (Tamar heeft ze

leren onderscheiden) en soms zelf gevangen vis, waste zich als dat kon in een rivier of meer, verzorgde haar dieren en stelde ze gerust. En soms dook er onderweg vanuit het niets een gerkamp op. “Als reiziger ben je bij de nomaden áltijd welkom. Die gastvrijheid is voor hen volkomen vanzelfsprekend, vanuit het besef dat je in zo’n groot en desolaat gebied op elkaar moet kunnen rekenen. Je hoeft niet te vragen of er plaats is; je zadelt bij aankomst eerst rustig je paard af, haalt de bepakking van je kameel, verzorgt je dieren en daarna ga je de ger binnen, met inachtneming van de rituelen die daarvoor gelden. En dan krijg je een warm welkom, eten, drinken en een bed. Geweldig!” Tamar heeft daar overigens nooit van geprofitteerd. Ze gaf meer koekjes dan ze kreeg, had altijd cadeautjes voor de nomadenfamilies bij zich, sliep in haar eigen tent en onthaalde onderweg ook zelf passanten in haar tentenkampje. “Gastvrijheid heeft twee kanten!” ■

- Tamar Valkenier: tamarvalkenier.com
- Reisorganisaties Mongolië: tiaratours.nl, toursmongolia.com, djoser.nl, sawadee.nl, dim-sum.nl, evaneos.nl, koningaap.nl

OOK TYPISCH MONGOLIË

OVOO

Overal in Mongolië staan zogenoemde ovoos, ook wel ‘house of spirits’ genoemd. Een ovoo is een puntige toren van vooral stenen en offers, waar voorbijgangers eerst drie keer linksom omheen lopen, dan iets eigens (offer) op de stapel leggen en vervolgens een wens doen. Automobilisten die langs een ovoo rijden en geen tijd hebben om even uit te stappen, toeteren uit respect drie keer.

AYRAG

Ayrag is een licht alcoholische, wat zure en prikkelende Mongoolse drank van gefermenteerde paardenmelk. Buitenlanders zijn er doorgaans niet gek op. Weigeren is een belediging, nippen is voldoende.

